

INDIKAATTORIKATSAUS

1

Suomen väestörakenne ja sen kehitys

Väestörakenne ja väestömuutokset ovat yhteydessä hyvinvointiin ja hyvinvointipolitiikkaan monin tavoin. Esimerkiksi väestön ikärakenne ja huoltosuhde sekä väestön määrää säätelevät nettomuutto ja luonnollinen väestönkasvu muodostavat yhteiskunnallisen suunnittelun perustan sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Lisäksi väestön elinkeino-, koulutus- ja perherakenne sekä kieli- ja etninen jakauma vaikuttavat monin tavoin esimerkiksi erilaisten palvelujen tarpeeseen. Suomessa keskeisiä ja ajankohtaisia väestörakenteeseen liittyviä kysymyksiä ovat väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen, syntyvyyden aleneminen, nettomaahanmuuton kasvu sekä maan sisäisen muuttoliikkeen suuntautuminen kasvukeskuksiin. Joitakin väestöä ja väestömuutoksia kuvaavia indikaattoreita käytetään melko yleisesti myös suoraan hyvinvoinnin mittareina. Tällaisia ovat esimerkiksi kuolleisuuden tasoa havainnollistava elinajanodote ja väestön koulutustaso.

Useissa länsimaissa on käyty demografinen murros siirryttäessä maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teolliseen ja urbaaniin yhteiskuntaan. Syntyvyys on laskenut ja kuolleisuus alentunut. Elinajanodote on kasvanut huomasti viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana. Demografinen murros on johtanut kuitenkin huoltosuhteen heikkenemiseen: kun työikäisten määrä vähenee voimakkaasti, heidän huoltotaakkansa kasvaa entisestään. Väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen muuttuessa järjestelmän rahoituksen vaikeudet tulevat ilmeisiksi. Eri ikäryhmien välisiä suhteita kuvataan väestöllisen huoltosuhteen avulla. Vaikka Suomessa väestöllisen huoltosuhteen heikkeneminen on ollut poikkeuksellisen nopeaa, se tulee seuraavina vuosikymmeninä asettumaan eurooppalaiselle keskitasolle. Taloudellinen huoltosuhde eli työllisten lukumäärän suhteuttaminen eläkeläisten ja

muiden ei-työllisten lukumäärään reagoi puolestaan enemmän taloudellisiin suhdannevaihteluihin kuin ikärakenteen muutoksiin. Väestörakenne ja huoltosuhde vaihtelevat eri alueilla ja siten myös hyvinvoinnin haasteet. Ikärakenteen ohella väestörakenne muuttuu kuitenkin myös muuten: muun muassa ulkomaalaistaustaisen väestön osuus väestöstä kasvaa.

Suomessa on oltu myös toisen suuren haasteen edessä, kun (erityisesti työikäinen) väestö ja työpaikat keskittyvät enenevässä määrin suuriin kasvukeskuksiin. Tällä muutoksella on merkittäviä vaikutuksia alueellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti. Muutoksen on tulkittu näkyvän muun muassa asuntomarkkinoiden jakautumisena kolmeen osaan: pääkaupunkiseudun kriisiytyneisiin, kaupunkiseutujen kehyskuntien hyvinvointiin ja maaseutualueiden taantuviiin asuntomarkkinoihin. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013.) Toisaalta työn perässä muuttaminen myös tasoittaa alueiden välisiä eroja esimerkiksi työllisyydessä. Maakuntatasolla työllisyysasteen erot ovatkin kaventuneet 2000-luvulla, joskin palkkatason erot puolestaan ovat kasvaneet (Fornaro 2018). Muuttoliike aiheuttaa myös palvelujen tarpeen ja kustannusten muutoksia alueilla. Palvelujen tarpeiden muutokset koskevat lukuisia yksityisiä ja julkisia palveluja ja liittyvät muun muassa päivähoidon, koulutukseen ja ikääntyneiden palveluihin. Taloudellisten resurssien ja asumistoi-veiden mukaan eriytyneet muuttovirrat erilaisiin asun- toihin ja asuin- ympäristöihin muokkaavat myös hyvinvoinnin alueellisia eroja, kuten taloudellisen hyvinvoinnin tasoa kaupunkiseudun eri osissa (Laakso 2013). Muut- toliikkeen ja sen vaikutusten ennakointi on tärkeää, jotta eri politiikoilla voidaan turvata alueiden hyvinvointi.

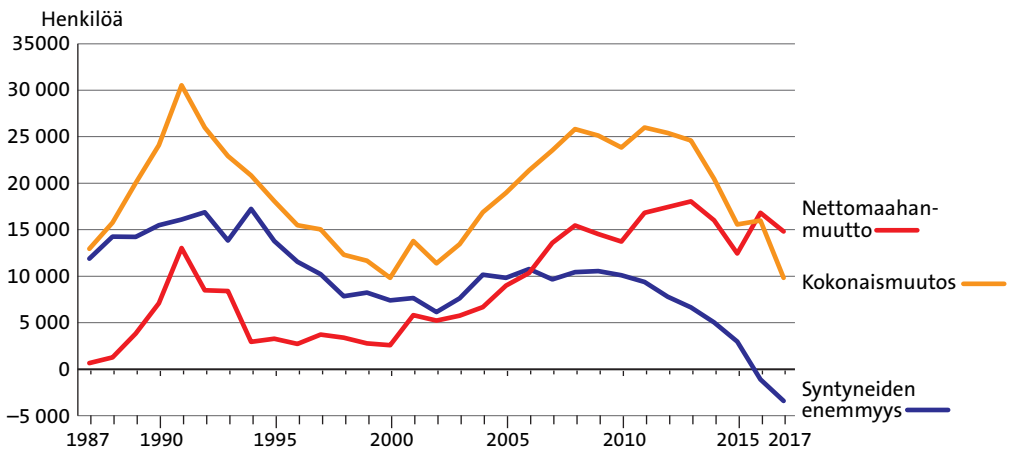
Väestörakenteessa tapahtuvat muutokset ovat hyvinvointipolitiikan keskeisiä kysymyksiä: esimerkiksi ikääntyvän ja ulkomaalaistaustaisen väestön kasvava määrä ja osuus aiheuttavat haasteita palvelujärjestelmälle samalla kun huoltosuhteen heik- keneminen luo paineita taloudelliselle kestävyydelle ja sukupolvien väliselle oikeu- denmukaisuudelle. Toisaalta esimerkiksi eliniän kasvaessa myös työurat pitenevät. Sikäli esimerkiksi koulutuspolitiikalla on keskeinen rooli eri-ikäisten työntekijöiden työkyvyn ylläpitämisessä ja osaamisen kehittämisessä. Tieto väestörakenteen muu- tosten vaikutuksista ja kehityssuunnista antaa pohjaa kestäväille hyvinvointipoliitti- selle päätöksenteolle. Seuraavassa esitellään Suomen väestörakennetta ja sen kehi- tyssuuntia sekä keskeisimpiä väestömuutoksia. Luvun aineisto on koottu ja laskettu pääosin Tilastokeskuksen tilastoaineistoista siten, että kustakin indikaattorista on käytetty aina (kirjoittamishetkellä) tuoreinta saatavilla olevaa tietoa.

Väestörakenne

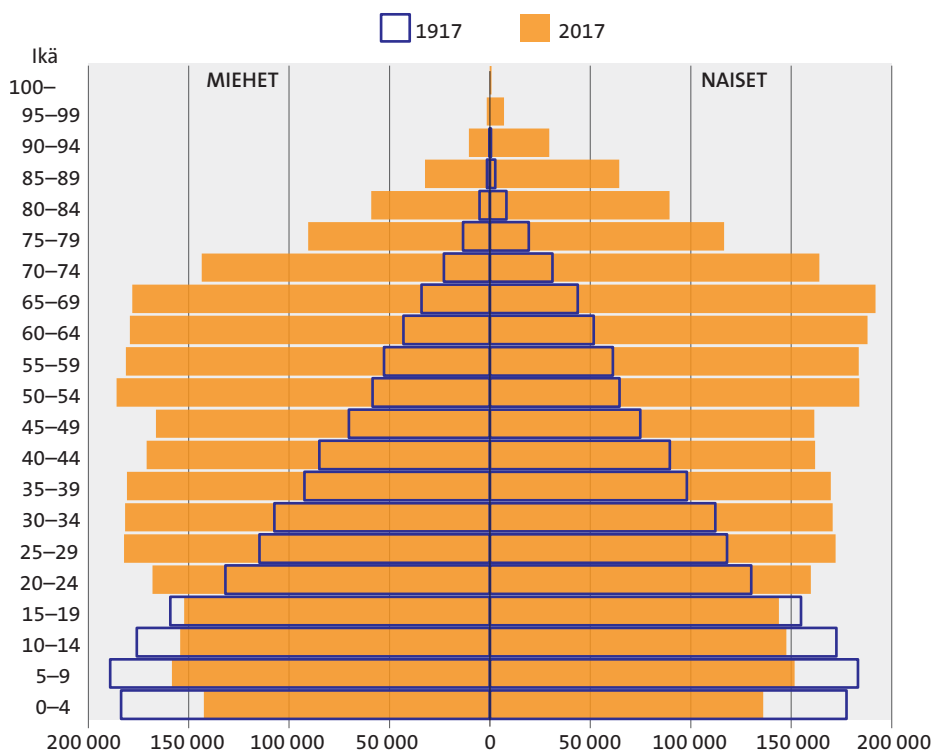
Väestön määrä ja sen kehitys

Väkiluvun kehitys riippuu kolmesta tekijästä: hedelmällisyydestä, kuolleisuudesta ja maahanmuutosta. Suomen väestönkasvu on viime vuosikymmeninä ollut teollistuneiden maiden hitaimpia ja viime vuosina suuruusluokaltaan noin puoli prosenttia. Kun Suomessa väestönkasvu johtui aiemmin ensisijaisesti syntyneiden enemmyydestä kuolleisiin nähden, 2000-luvulle tultaessa maahanmuuton osuus väestönkasvusta on lisääntynyt. Kuviossa 1.1 esitetään syntyneiden enemmitys kuolleisiin nähden, nettomaahanmuutto sekä väestönlisäys vuosina 1987–2017. Kuten kuviosta näkyy, vuodesta 2007 lähtien nettomaahanmuutto on kasvattanut väkilukua enemmän kuin syntyvyys (SVT2018a). Tilastokeskuksen syksyllä 2018 julkaistun ennusteen mukaan väestönkasvu tulee hidastumaan tulevaisuudessa, mutta jatkuu vain nettomaahanmuuton ansiosta vuoteen 2035 saakka. Sen jälkeen väkiluku kääntyy laskuun, jos ennusteen perustana olevat syntyvyyttä, kuolleisuutta ja nettomaahanmuuttoa koskevat oletukset pitävät paikkansa (SVT2018b).

Tilastokeskuksen mukaan Suomen väkiluku oli vuonna 2018 elokuun lopussa 5 519 463 henkilöä. Väestön määrä kasvoi yli 6 000 henkilöllä alkuvuoden aikana, minkä taustalla oli muuttovoitto ulkomailta: maahanmuuttoja oli 10 210 enemmän kuin maastamuuttoja. Syntyneitä oli puolestaan 3 877 vähemmän kuin kuolleita (SVT2018c). Syntyvyyttä, kuolleisuutta ja muuttoliikettä käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. (Ks. väestömuutokset).



KUVIO 1.1. Suomen väestönkasvu vuosina 1987–2017. Lähde: Tilastokeskus, Väestö, Muuttoliike.



KUVIO 1.2. Väestön ikärakenne vuosina 1917 ja 2017. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.

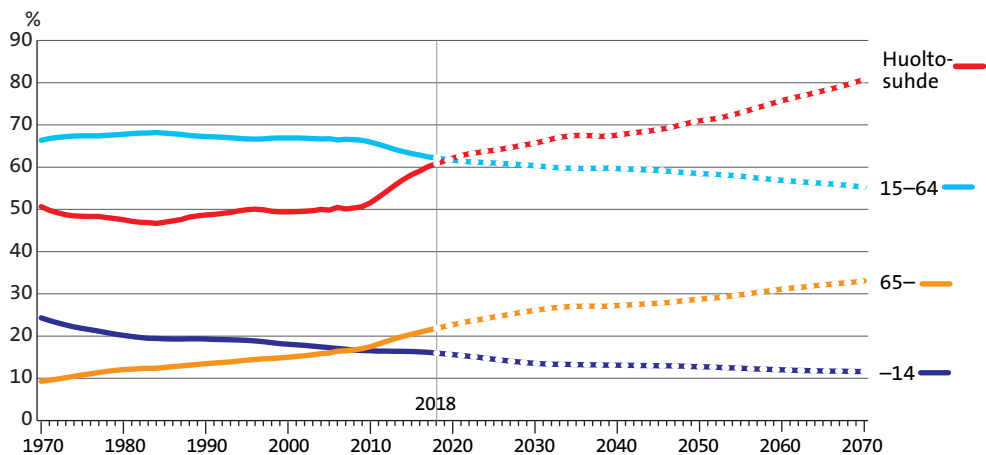
Ikärakenne ja huoltosuhde

Euroopassa väestön ikääntyminen alkoi jo vuosikymmeniä sitten. Se näkyy väestössä erityisesti ikärakenteen muutoksena, jossa ikääntyneiden osuus kasvaa ja työikäisten pienenee. Väestön ikärakennetta ja sen kehitystä havainnollistetaan usein ikäpyramidilla. Kuviossa 1.2 esitetään Suomen ikärakenne ikäpyramidina vuosien 1917 ja 2017 lopuissa (SVT2018a). Suomessa ikäpyramidi oli vielä vuonna 1950 alaspäin levenevä (pyramidi), mutta sen jälkeen hedelmällisyys on alentunut nopeasti ja syntyvien ikäluokkien koko pienentynyt. Näin ollen vuosituhannen vaihteen ikäpyramidi oli keskeltä kaikkein levein (urna-muoto) sotien jälkeisten ikäluokkien ollessa noin 50-vuotiaita. Kuviossa 1.2 sotien jälkeen syntyneet suuret ikäluokat näkyvät pyramidissa edelleen sen leveimpänä kohtana, kohortin jäsenten ollessa noin 60–70-vuotiaita, mutta näiden jälkeen syntyneiden ikäluokkien koot ovat pienentyneet. Ikäpyramidin muoto tulee jatkossakin muuttumaan: Tilastokeskuksen ennusteen mukaan nuorten osuus väestöstä uhkaa pienentyä edelleen, mikä johtuu matalasta syntyvyydestä (SVT 2018b). Näin ollen pyramidi kapenee todennäköisesti alaosastaan.

Yli 65-vuotiaiden lukumäärä (lähes 1,2 miljoonaa vuonna 2017) tulee arvioi-
den mukaan kasvamaan Suomessa vuoteen 2070 mennessä lähes 600 000 henki-
löllä, kun taas lasten määrän ennustetaan vähenevän noin 270 000 ja työikäisten
noin 470 000 henkilöllä (SVT 2018b). Yli 65-vuotiaiden määrän kasvua selittää
osaltaan myös elinajanodotteen kasvu. Väestörakenteen muutos aiheuttaa useita
haasteita muun muassa palvelujärjestelmälle (ks. Sainio ym. luku 15, Hannikainen
luku 16 sekä Hyppönen & Ilmarinen luku 17 tässä teoksessa).

Suomen väestöllinen huoltosuhde eli lasten (0–14-vuotiaat) ja eläkeikäisten
(65+-vuotiaat) määrä sataa työikäistä (15–64-vuotiaat) kohden oli Tilastokes-
kuksen mukaan 60,1 vuoden 2017 lopussa (kuvio 1.3). Edellisen kerran väestöllinen
huoltosuhde oli näin korkea 1960-luvun alkuvuosina. Silloin sen taustalla oli
lasten suuri osuus väestössä, nyt korkean huoltosuhteen takana on ikääntyneen
väestön suuri osuus (Ruotsalainen 2016). Tilastokeskuksen vuoden 2018 väestö-
ennusteen mukaan huoltosuhde heikkenee tulevina vuosikymmeninä, joskin syn-
tyvyyden laskun vuoksi lyhyellä aikavälillä hitaammin kuin aiemmin on ennustet-
tu: 70 huollettavan raja sataa työikäistä kohden ylittyisi vuoteen 2048 mennessä ja
huoltosuhde olisi lähes 81 vuonna 2070 (SVT2018b). Suomessa työikäisten määrä
vähenee siis lähivuosikymmeninä, ja sodan jälkeen syntyneistä suurista ikäluokis-
ta jo suurin osa on eläkkeellä. Tällä hetkellä työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat
näitä pienempiä.

Huoltosuhteessa on kuitenkin selviä alueellisia eroja (SVT 2018a). Näitä eroja
on sekä maakuntien että kuntien välillä ja ne näyttäisivät olevan lähivuosikymme-
ninäkin melko pysyviä. Väestöllisen huoltosuhteen alueittaiset ja kuntakohtaiset
erot ovat suuria, sillä väestön ikärakenne alueilla vaihtelee: huoltosuhde on kor-
keimmillaan kunnissa, joissa iäkkään väestön osuus on suuri työikäisiin verrattu-



KUVIO 1.3 Väestöllinen huoltosuhde ja sen osatekijät vuosina 1970–2017 sekä
ennuste vuoteen 2070. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne, väestöennuste.

Alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä sataa työikäistä (15–64-vuotiaat) kohti

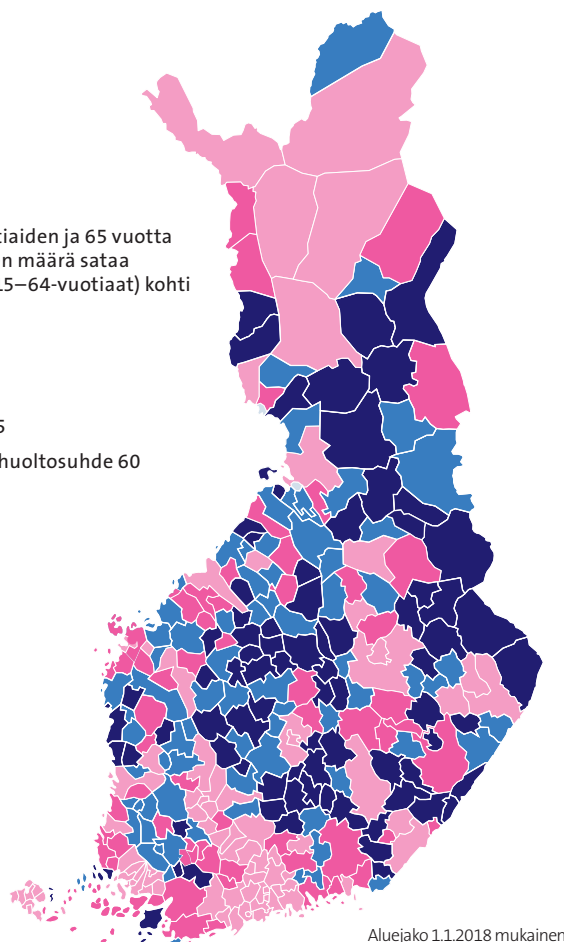
45–67

68–74

75–81

82–105

Koko maan huoltosuhde 60



Aluejako 1.1.2018 mukainen

KUVIO 1.4. Väestöllinen huoltosuhde kunnittain vuonna 2017. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.

na. Lisäksi asukasmäärältään suurissa kunnissa huoltosuhde on pääosin pienempi kuin pienissä kunnissa. Kuviossa 1.4 esitetään väestöllinen huoltosuhde kunnittain vuoden 2017 lopussa. Joillakin alueilla väestöllistä huoltosuhdetta kasvattaa suuri lasten määrä, joissakin kunnissa epäedullinen huoltosuhde puolestaan liittyy suureen eläkeikäisten määrään. Huoltosuhde ei siis suoraan kerro alueen väestörakenteesta (Ruotsalainen 2013). Helsingissä on maan pienin huoltosuhde (45), kun taas suurin arvo on Luhangassa (105). Maakunnittain huoltosuhteet vaihtelevat tällä hetkellä paljon: esimerkiksi Uudellamaalla huoltosuhde on 51 ja Etelä-Savossa lähes 73. Yksittäisten kuntien väliset erot ovat vielä suurempia. Maantieteellisesti katsottuna väestöllinen huoltosuhde on matalin Helsinki-Uudellamaalla, johon muuttoliike on tuonut työikäistä väestöä.

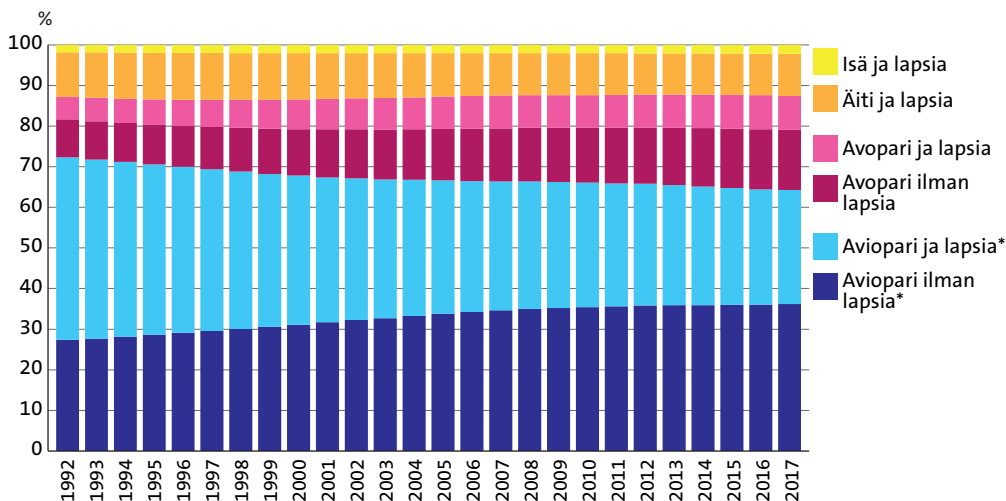
Taloudellinen huoltosuhde kuvaa puolestaan sitä, kuinka monta työtöntä ja työvoiman ulkopuolella olevaa (eli 0–14-vuotiaista, opiskelijaa ja koululaista, varusmiestä ja siviilipalvelusmiestä, eläkeläistä sekä muita työvoiman ulkopuolella olevia) on sataa työllistä kohti. Taloudellisessa huoltosuhteessa on esiintynyt suurta vaihtelua viime vuosikymmenien aikana, ja esimerkiksi 1990-luvun laman aikana taloudellinen huoltosuhde oli korkea. Taloudellisen huoltosuhteen heikentymiseen vaikuttaa työttömien osuuden lisäksi väestön ikääntyminen ja tätä kautta eläkeläisten määrä. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston tietojen (SVT2018d) mukaan taloudellinen huoltosuhde oli 142 vuonna 2016. Maakunnittain tarkasteltuna matalimmat taloudelliset huoltosuhteet olivat vuonna 2016 Ahvenanmaalla (100) ja Uudellamaalla (134), korkeimmat Pohjois-Karjalassa (176), Kymenlaaksoissa (173) ja Kainuussa (172).

Perherakenne ja yksinasuminen

Suomessa oli vuoden 2017 lopussa noin 1 472 000 perhettä (SVT 2018e). Ensimmäisen kerran perhetilastoinnin aikana lukumäärä pieneni edellisestä vuodesta. Suomalaisista reilu neljä miljoonaa asuu perheessä, kun perheeksi luetaan yhdessä asuvat avio- ja avoparit (riippumatta siitä, onko heillä lapsia vai ei) sekä yhden aikuisen ja lapsen muodostamat asuntokunnat. Hieman yli miljoona henkilöä ei siis kuulu perheisiin ja heistä suurin osa on yksinasuvia. Perheiden ja asuntokuntien määrä on viime vuosikymmeninä kasvanut selvästi väestökasvua nopeammin, ja siksi perheen keskimääräinen koko on pienentynyt. Perheiden keskikoko oli 2,8 ja perheisiin kuului 74 prosenttia väestöstä (vuonna 1990 82 prosenttia).

Myös parisuhteiden muodot ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä. Avioituvuus on jo 1970-luvulta lähtien pienentynyt ja avioliiton solmimisikä noussut. Samalla avoliittojen osuus on lisääntynyt selvästi. Naimisissa olevien osuus on pienentynyt, mutta parisuhteessa elävien osuus on pysynyt lähes ennallaan. Vaikka väestöstä suuri osa avioituu elämänsä aikana, myös eronneisuus on yleistynyt: suomalaisten avioliitoista noin puolet päättyy eroon ja erot avioliitoissa ovat vielä yleisempiä (SVT2018f).

Kuviossa 1.5 on esitetty perheet tyypeittäin vuosina 1992–2017. Kun 25 vuotta sitten yleisin perhetyyppi oli aviopari ja lapsia (45 prosenttia perheistä), oli tähän perhetyyppiin kuuluvien perheiden osuus pienentynyt 28 prosenttiin vuoteen 2017 mennessä. Yleisimmäksi perhetyyppiksi on noussut aviopari, jolla ei ole koskaan ollut lapsia tai jonka lapset eivät enää asu vanhempiansa kanssa. Siihen kuului vuonna 2017 runsas kolmannes perheistä. Avoparien osuus on kasvanut tarkastelujaksolla noin 15 prosentista 23 prosenttiin. Äidin ja lapsen tai isän ja lapsen muodostamien perheiden osuus on pysynyt lähes samana jakson ajan, edellisessä on hienoista laskua ja jälkimmäisessä pientä nousua. Vuonna 2017 noin kymmenesosa perheistä kuului ensin mainittuun tyyppiin ja runsaat kaksi prosenttia jälkimmäiseen.

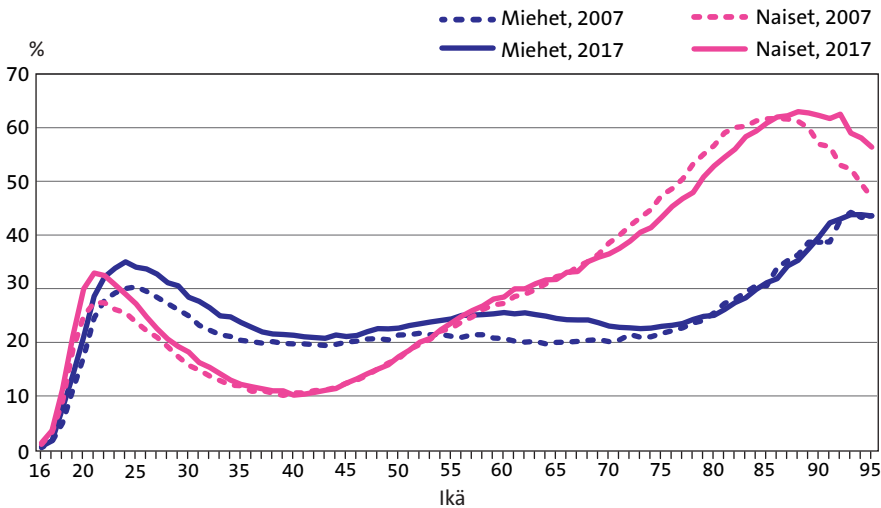


* Aviopari ja lapsia sekä aviopari ilman lapsia -luokat sisältävät samaa sukupuolta olevien rekisteröidyt parisuhteet vuodesta 2002 ja samaa sukupuolta olevien avioliitot vuodesta 2017. Vuonna 2017 samaa sukupuolta olevia aviopari ja lapsia -perheitä oli 395 ja rekisteröity pari ja lapsia -perheitä 362.

KUVIO 1.5. Perheet tyypeittäin vuosina 1992–2017, %. Lähde: Tilastokeskus, Perheet.

Lapsiperheitä – eli perheitä, joihin kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi – oli vuonna 2017 yhteensä yli 560 000 ja lapsia niissä yhteensä yli miljoona (SVT 2018e). Kaikista perheistä lapsiperheitä oli 38,5 prosenttia. Yhden vanhemman perheitä oli kaikista lapsiperheistä 22 prosenttia.

Väestön ikääntyessä yksinasuminen on yleistynyt ja yleistyy edelleen. Vuonna 2017 jo 43 prosenttia kaikista asutokunnista oli yhden hengen asutokunta, kun ne 1990-luvun alussa muodostivat noin kolmanneksen asutokunnista. Yhden hengen asutokuntien osuus vaihtelee alueittain: vuonna 2017 osuus oli pienin (37–40 prosenttia) Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnissa, suurimmat osuudet (yli 46 prosenttia) löytyvät Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnista (Sotkanet 2018a). Noin 21 prosenttia väestöstä asui yksin, naisista hieman suurempi osuus kuin miehistä; parin viime vuosikymmenen aikana yksinasuvien osuus on kasvanut viitisen prosenttiyksikköä (Tilastokeskus 2018). Yksinasuminen vaihtelee iän mukaan voimakkaammin naisilla kuin miehillä (kuviot 1.6). Vuonna 2017 lähes kolmasosa 20–24-vuotiaista naisista asui yksin, kun taas 40 ikävuoden tuntumassa yksinasuvia oli vain noin joka kymmenes. Tätä vanhemmilla yksinasuminen yleistyy, ja 80 vuotta täyttäneistä naisista yksinasuvien osuus oli vuonna 2017 50–60 prosenttia. Myös nuorilla miehillä yksinasuminen on yleistä, mutta osuus pysyy 20–25 prosentin tuntumassa lähes 80 ikävuoteen asti. Sen jälkeen osuus kasvaa, joskaan se ei nouse yhtä korkeaksi kuin naisilla. (SVT 2018g.)



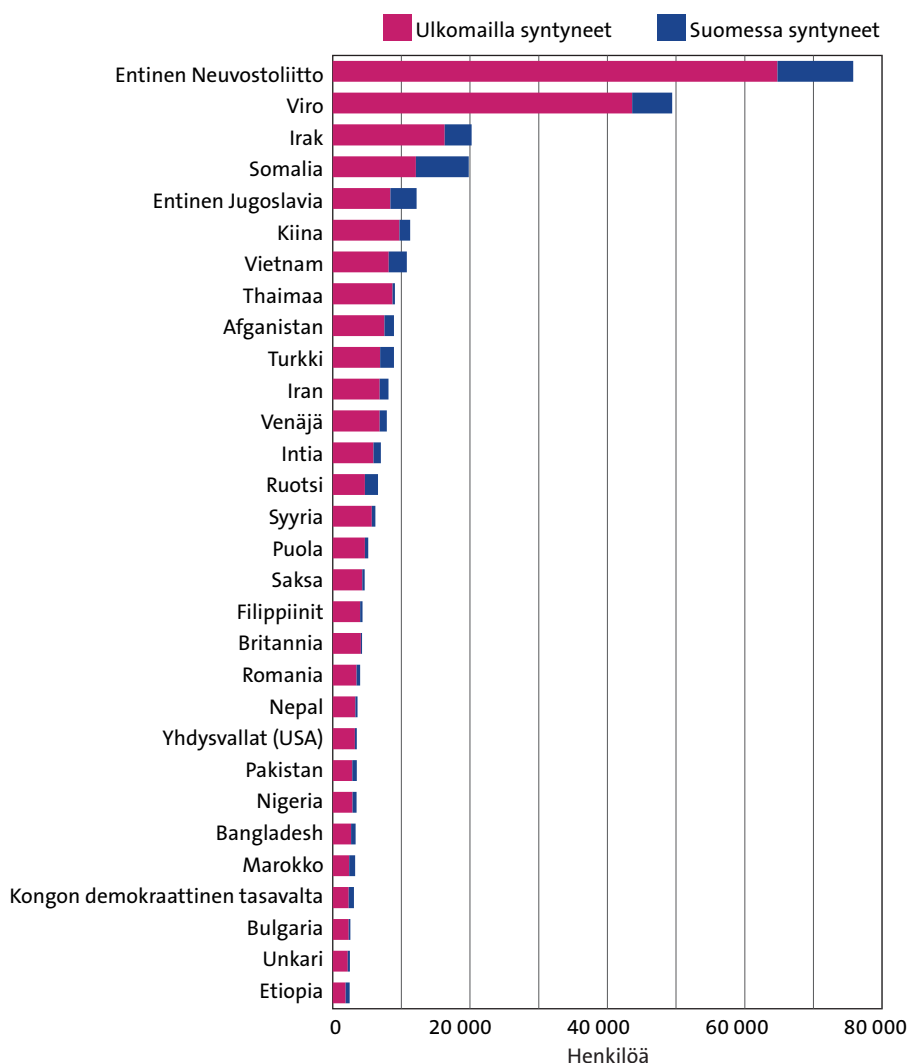
KUVIO 1.6. Yksinasuvien osuus (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2007 ja 2017. Lähde: Tilastokeskus, Perheet.

Ulkomaalaistaustaiset

Vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisten¹ määrä Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan runsaat 384 000 eli lähes seitsemän prosenttia koko väestöstä. Heistä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 84 prosenttia ja toisen polven ulkomaalaistaustaisia 16 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrä on viimeksi kuluneen kahden vuosikymmenen ajan kasvanut tasaisesti: vuonna 1997 ulkomaalaistaustaisia oli noin vajaat 93 000 eli alle kaksi prosenttia väestöstä (Sotkanet 2018b). Suurimmat ulkomaalaistaustaisten taustamaaryhmät ovat vuonna 2017 entinen Neuvostoliitto ja Viro, seuraavaksi tulevat Irak, Somalia ja entinen Jugoslavia (kuviot 1.7) (SVT 2018a.)

Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus vaihtelee alueittain selvästi. Eniten ulkomaalaistaustaisia oli vuoden 2017 lopussa Uudellamaalla (13 %) ja Ahvenanmaalla (lähes 15 %), vähiten Etelä-Pohjanmaalla (runsaat 2 %) sekä Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Savon, Lapin ja Keski-Pohjanmaan maakunnissa (alle 3 %). Manner-Suomen kunnista suurimmat ulkomaista syntyperää olevien osuudet ovat Vantaalla (18 prosenttia) ja Helsingissä (noin 16 prosenttia). (Sotkanet 2018b.)

¹ Tilastokeskuksen määritelmän mukaan ulkomaalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä. Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden ja äidinkieltään vieraskielisten henkilöiden on päätelty olevan ulkomaalaistaustaisia samoin kuin vuonna 1970 tai sen jälkeen Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole väestötietojärjestelmässä tietoa (<https://www.stat.fi/meta/kas/ulkomaalaistaus.html>).



* Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Mikäli henkilön molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla, on taustamaa ensisijaisesti biologisen äidin syntymävaltio.

KUVIO 1.7. Suurimmat ulkomaalaistaustaiset* ryhmät vuonna 2017, henkilöä.
Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.

Tässä alaluvussa keskityttiin esittelemään ulkomaalaistaustaisen väestön määrää ja sen kehitystä, ulkomaalaistaustaisen väestön osuuden alueellista vaihtelua sekä Suomen suurimpia ulkomaalaistaustaisia ryhmiä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että Suomessa on myös perinteisiä kulttuurivähemmistöjä, kuten saamelaiset ja Suomen romanit.

Sosioekonominen asema

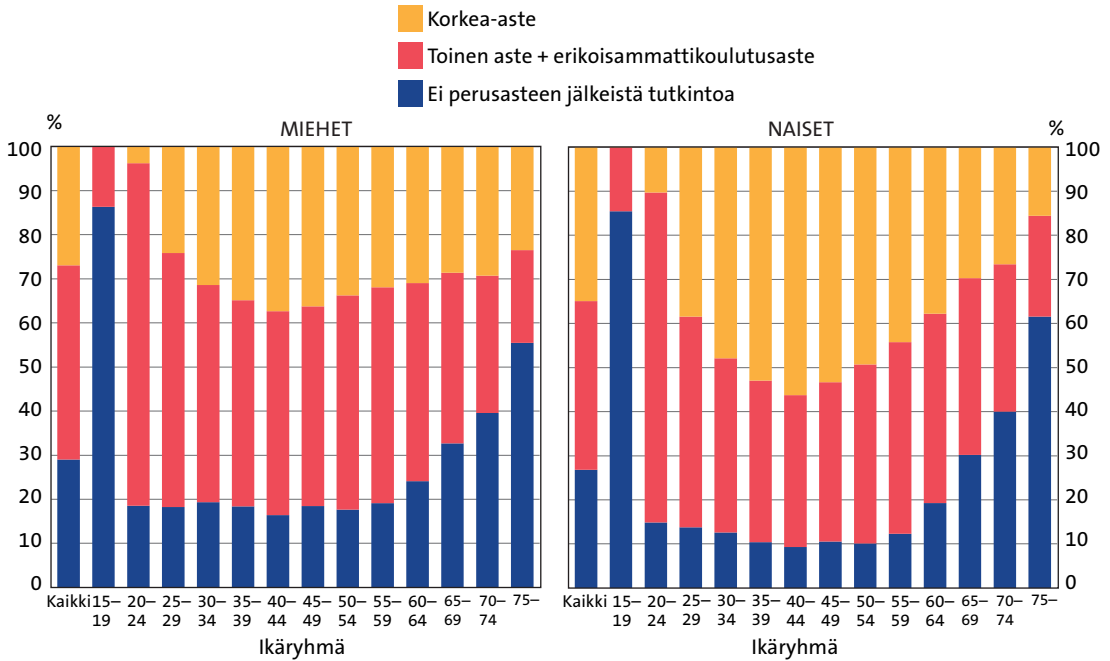
Tieto sosioekonomisesta asemasta on koettu Suomessa käyttökelpoiseksi erityisesti terveys- ja hyvinvointitutkimuksissa: esimerkiksi terveyden, elintapojen, koetun hyvinvoinnin, eläkeiän tai äänestyskäyttäytymisen on havaittu olevan kytköksissä sosioekonomiseen asemaan.

Korkean teknologian kansantaloudessa korostetaan koulutuksen ja osaamisen merkitystä, ja Suomi on panostanut kansalaisten koulutustason nostamiseen. Suomen väestö onkin kansainvälisesti katsottuna hyvin koulutettua. Tilastokeskuksen tutkintorekisterin mukaan vuoden 2017 loppuun mennessä 72 prosenttia 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon. Korkea-asteen koulutus oli samana vuonna 31 prosentilla 15 vuotta täyttäneistä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 40–44-vuotiaat ovat koulutetuimpia, sillä heistä 87 prosenttia oli suorittanut jonkin tutkinnon. (SVT2018h.) Neljän viime vuosikymmenen aikana koulutustaso on Suomessa noussut, mikä on johtunut muun muassa nuorten naisten kouluttautumismahdollisuuksien parantumisesta. Nousun on kuitenkin katsottu viime aikoina pysähtyneen, kun tarkastellaan esimerkiksi korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden väestöosuutta (Kalenius & Karhunen 2017). Koulutusalat ovat pysyneet sukupuolen mukaan suhteellisen eriytyneinä.

Koulutustaso vaihtelee muun muassa ikäryhmän, sukupuolen, alueen ja ulkomaalaistaustaisuuden mukaisesti. Kuviossa 1.8 esitetään koulutuksen jakauma ikäryhmittäin miehillä ja naisilla vuoden 2017 tietojen valossa (kuvio 1.8). Vuonna 2017 kaikista naisista korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 35 prosenttia ja perusasteen tutkinnon varassa oli 27 prosenttia, kun vastaavasti miehistä korkea-asteen tutkinto oli 27 prosentilla ja ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli 29 prosenttia. Miehet ovat puolestaan enemmistönä toisen asteen koulutuksessa. (SVT 2018h.)

Nuorista 20–29-vuotiaista vain perusasteen suorittaneita oli 16 prosenttia ikäluokasta (miehistä 18 % ja naisista 14 %) vuonna 2017. Alueittain tarkasteltuna perusasteen varassa olevia 20–29-vuotiaita oli eniten Ahvenanmaalla (23 %) ja vähiten Etelä-Pohjanmaalla (12 %) ja Kainuussa (12 %). Perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräisen pituuden valossa korkeimmin koulutettu väestö asui Uudellamaalla (4,1 vuotta) ja Pirkanmaalla (3,8 vuotta) vuonna 2017.

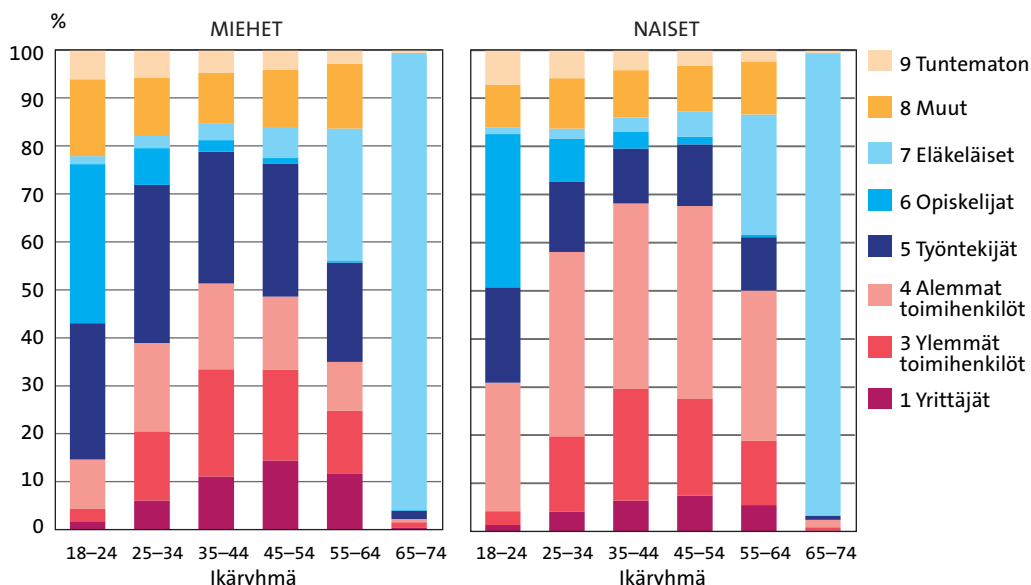
Toisen polven ulkomaalaistaustaisista suurin osa on nuoria (15 vuotta täyttäneistä peräti 76 prosenttia on 15–24-vuotiaita) ja monet vasta koulutusuransa alkupäässä. Kuitenkin vuonna 2017 20–24-vuotiaista toisen polven ulkomaalaistaustaisista jonkin tutkinnon oli suorittanut 71 prosenttia. Tilastokeskus raportoi koulutustiedot käyttäen uutta Kansallista koulutusluokitusta, joka vastaa Kansainvälistä ISCED 2011 -koulutusluokitusta (SVT2018h).



KUVIO 1.8. Koulutusjakauma ikäryhmittäin miehillä (vasemmalla) ja naisilla (oikealla) vuonna 2017, %. Lähde: Tilastokeskus, Koulutus.

Ammattiasema kuvaa työllisten henkilöiden asemaa työelämässä: se jakaa työlliset palkansaajiin ja yrittäjiin. Palkansaajat luokitellaan sosioekonomisen aseman mukaan ylempiin ja alempiin toimihenkilöihin sekä työntekijöihin. Yrittäjät puolestaan voidaan luokitella työnantajayrittäjiin, yksinäisyrittäjiin ja yrittäjäperheenjäseniin. Tilastokeskuksen sosioekonomisen aseman luokitus ottaa huomioon työllisyystilanteen lisäksi työn luonteen ja yksilön aseman työorganisaatiossaan. Se pyrkii kuvaamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa laajemmin.

Suomalaisen yhteiskunnan muutos näkyy sosioekonomisessa rakenteessa 1970-luvulta lähtien siten, että sekä toimihenkilöiden osuus että määrä ovat kasvaneet. Samalla työntekijöiden ja maatalousyrittäjien osuudet ja määrät ovat laskeneet. Kuviossa 1.9 esitetään sukupuolittain sosioekonomisen aseman jakauma eri ikäryhmissä vuonna 2016 (SVT 2018i). Työntekijöiden joukossa on enemmän miehiä, kun taas alemmista toimihenkilöistä naisten osuus on suurempi. Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien naisten määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä ja 2000-luvulle tultaessa miesten ja naisten osuudet olivat jo lähes yhtä suuret. Taustalla voi olla muun muassa jo aiemmin mainittu naisen koulutustason nousu (Lehto 2009). Opiskelijoiden osuus on selvästi suurin nuorimmissa 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Suurin osa 65–74-vuotiaista ja käytännössä kaikki yli 75-vuotiaat ovat eläkkeellä.



KUVIO 1.9. Sosioekonominen asema miehillä (vasemmalla) ja naisilla (oikealla) ikäryhmittäin vuonna 2016, %. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Väestönmuutokset

Syntyvyys

Kuten muissakin Pohjoismaissa, viime vuosikymmenen aikana alun perin matala syntyvyys on laskenut Suomessa edelleen. Syntyvyys laski vuonna 2017 jo seitsemättä vuotta peräkkäin, kun maahan syntyi 50 321 lasta (taulukko 1.1). Kun syntyneiden määrä suhteutetaan synnytysikäisiin naisiin, voidaan tarkastella syntyvyyttä, jonka mittaamisessa käytetään kokonaishedelmällisyysslukua. Luku kertoo, kuinka monta lasta nainen synnyttäisi elämänsä aikana, jos syntyvyys pysyisi laskentavuoden tasolla. Vuoden 2017 syntyvyyden mukaan nainen synnyttäisi keskimäärin 1,49 lasta. Luku on kaikkien aikojen matalin. Ensisynnyttäjien keski-ikä on noussut tasaisesti ja oli vuonna 2017 29,2 vuotta. Se on noussut vuoden vuodesta 2009 lähtien. Syntyvyudessa on myös alueellisia eroja: syntyvyys on matalin Helsingissä ja korkein Seinäjoella (SVT2018j). Taulukkoon 1.1 on koottu tiedot elävinä syntyneistä, kokonaishedelmällisyydestä sekä synnyttäjien ja ensisynnyttäjien keski-ikästä vuosina 2009–2017.

Suomen syntyvyyden lasku on ollut yllättävän pitkä ja jyrkkä. Se ei kuitenkaan ole ollut täysin poikkeuksellinen, sillä myös muissa Pohjoismaissa syntyvyys on laskenut vuosituhannen alun syntyvyyden nousukauden jälkeen ja pysynyt lähellä Suomen tasoa. Tanskassa hedelmällisyyssluvut ovat tosin kasvaneet hieman aiwan viime vuosina. Suomessa on pitkään ollut suurempi lapsettomien osuus kuin muissa Pohjoismaissa. (Rotkirch ym. 2017.)

TAULUKKO 1.1. Elävänä syntyneiden määrä, kokonaishedelmällisyysluku sekä synnyttäneiden ja ensisynnyttäjien keski-ikä vuosina 2009–2017. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet 2017.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Elävänä syntyneet, lkm	60 430	60 980	59 961	59 493	58 134	57 232	55 472	52 814	50 321
Kokonaishedelmällisyysluku	1,86	1,87	1,83	1,80	1,75	1,71	1,65	1,57	1,49
Synnyttäneiden keski-ikä ¹	30,1	30,1	30,3	30,3	30,4	30,5	30,6	30,8	30,9
Ensimmäisen lapsen synnyttäneiden keski-ikä ¹	28,2	28,3	28,4	28,5	28,6	28,6	28,8	29,1	29,2

¹ Mukana lapsen elävänä synnyttäneet

Syntyvyyden voimakas lasku on yllättänyt, eikä sen syitä tarkasti tiedetä. Taustalla oleviksi tekijöiksi on esitetty kuitenkin muun muassa taloudellista epävarmuutta ja kulttuurista murrosta, jotka suosivat vanhemmuuden lykkäämistä ja lapsiluvun pientymistä (Miettinen 2015; Rotkirch ym. 2017). Tutkimuksissa on osoitettu, että viime vuosikymmenten aikana eurooppalaiset ovat lykanneet lastenhankintaa taloudellisten ahdinkojen aikana parempia päiviä odotellen (Goldstein ym. 2013; Sobotka 2017). Taloudellisen laman seurauksena työttömyys voi vaikuttaa syntyvyyden laskun taustalla. Yksilöt voivat arvioida taloudellisia olosuhteitaan päättäessään perheen perustamisesta ja lapsen hankkimisesta sekä niiden ajoituksesta. Myös Suomessa työttömyydessä tapahtuvien muutosten on todettu olevan yhteydessä hedelmällisyyteen (Hiilamo 2017). Suomi on ollut kansainvälinen poikkeus siinä mielessä, että meillä syntyvyys ei laskenut 1990-luvun laman aikana. Taustalla oli se, että toisten ja kolmansien lasten määrä kasvoi tuoloin, vaikka esikoisten määrä aleni nuorten lykätessä perheen perustamista. Syntyvyyden laskuun liittyvä huoli kytkeytyy osittain sen taloudellisiin vaikutuksiin: väestön ikääntyessä nopeasti sekä syntyvyydellä että maahanmuutolla on tärkeä asema taloudellisesti kestävästä väestörakenteesta ylläpitämisessä.

Kuolleisuus, imeväiskuolleisuus ja elinajanodote

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 kuolleita oli reilu 53 000. Kuolleisuus vaihtelee selvästi sukupuolen mukaan. Miehet kuolivat keskimäärin 7,1 vuotta nuorempina kuin naiset: miehet olivat kuollessaan keskimäärin 74,8-vuotiaita ja naiset 81,9-vuotiaita. Sukupuolten välinen ero on kuitenkin kaventunut, sillä 20 vuotta sitten vastaava erotus oli vielä peräti 13,3 vuotta. Nuorissa ikäluokissa enemmistö kuolleista oli miehiä, mutta 82-vuotiaissa ja sitä vanhemmissa ikäluokissa naisia oli miehiä enemmän. (SVT 2018k.)

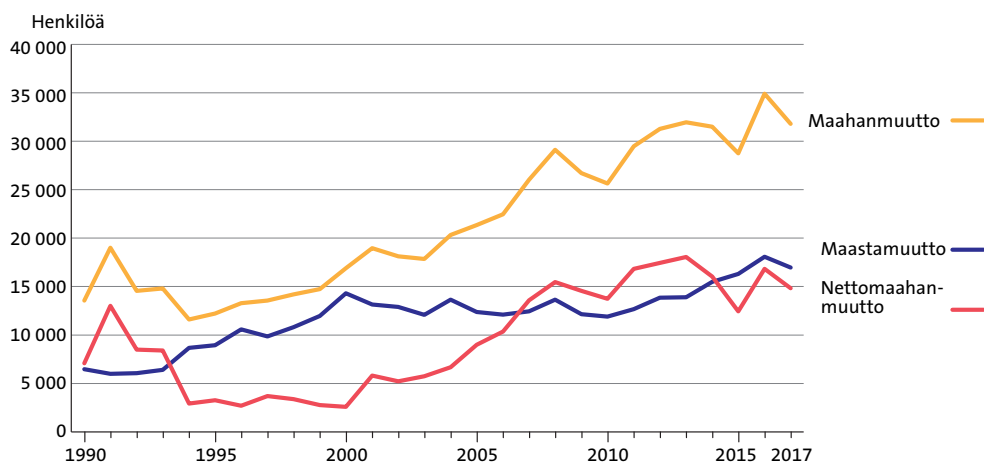
Vuonna 2016 suomalaisten kuolemista 36 prosenttia aiheutui verenkiertoelinten sairauksista ja 24 prosenttia kasvaimista. Verenkiertoelinten sairauksista yleisin oli sepelvaltimotauti, joka oli syynä noin viidennekseen kaikista kuolemista. Miesten yleisimmät kuolemaan johtaneet syöpämuodot olivat keuhkosyöpä ja eturauhasen syöpä, naisten vastaavasti rintasyöpä ja keuhkosyöpä. Dementia-kuolemien määrä on kasvanut viime vuosikymmenenä nopeasti, osittain väestön ikääntymisestä johtuen. Naisten kuolemista joka viides ja miesten kuolemista joka kymmenes aiheutui dementiasta. Dementiaan (ml. Alzheimerin tauti) kuoli 17 prosenttia kaikista kuolleista. (SVT 2018l.)

Elinajanodote on yleisesti käytetty kuolleisuuden tasoa kuvaava indikaattori. Elinajanodote kertoo vuosien määrän, jonka vastasyntynyt eläisi ikäryhmittäisen kuolleisuuden pysyessä ennallaan. Koska elinajanodote on ikävakioitu tunnusluku, sen perusteella voidaan vertailla kuolleisuuden tasoa eri vuosina, vaikka väestön ikärakenne ja määrä muuttuukin. Elinajanodote voidaan laskea periaatteessa mille iälle tahansa. Vaikka tunnusluvussa on sana ”odote”, se ei kuvaa tulevaisuuden kuolleisuuskehitystä, vaan heijastaa laskentahetken tilannetta. Vastasyntyneiden elinajanodote on noussut selvästi viime vuosikymmeninä. Vastasyntyneiden elinajanodote oli vuonna 2017 pojilla 78,7 vuotta ja tytöillä 84,2 vuotta – 40 vuotta sitten eli vuonna 1977 vastaavat luvut olivat 67,9 vuotta ja 76,9 vuotta ja vuonna 1997 73,4 vuotta ja 80,5 vuotta. Miehet ovat siis kirineet naisten etumatkaa umpeen: tuoreimman tiedon valossa miesten elinajanodote oli 5,5 vuotta lyhyempi kuin naisten. Jaksolla 2015–2017 vastasyntyneiden poikien elinajanodote oli pisin Keski-Pohjanmaalla (80,6 vuotta) ja lyhin Kainuussa (76,6 vuotta), ja vastasyntyneiden tyttöjen elinajanodote oli pisin Pohjanmaalla (85,3 vuotta) ja lyhin Päijät-Hämeessä (83,4 vuotta). (SVT 2018k.) Elinajanodote vaihtelee selvästi paitsi sukupuolen ja alueen mukaan myös esimerkiksi sosioekonomisen aseman mukaan (ks. esimerkiksi elinajanodotteen tuloryhmittäisistä eroista Karvonen ym. luku 6 tässä teoksessa).

Imeväiskuolleisuus on Suomessa matalalla tasolla. Vuonna 2017 alle vuoden ikäisenä kuolleita lapsia oli 102 ja määrä tuhatta elävänä syntynyttä kohden 2,0. Edelliseen vuoteen verrattuna imeväisikäisenä kuolleiden määrä pysyi lähes samana, mutta imeväiskuolleisuus on noussut hieman kahteen edelliseen vuoteen verrattuna, sillä syntyneiden määrä on vähentynyt. (SVT 2018k.)

Muuttoliike

Kuviossa 1.10 on esitetty maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 1990–2017. 1990-luvun alussa maahanmuuttoa kasvattivat erityisesti pakolaisina Somaliasta ja entisen Jugoslavian alueelta tulleet sekä inkeriläiset paluumuuttajat. Vuonna 1991 muuttovoitto oli vuosikymmenen suurin, ja tuolloin nettomaahanmuutto oli 13 000 henkilöä. Samalle tasolle päästiin seuraavan kerran vasta vuonna 2007. Maahanmuutto Suomeen alkoi kuitenkin lisääntyä 2000-luvulla EU:n ja vapaan liikkuvuuden myötä. (SVT 2018m.) (Ks. myös Castaneda luku 9 tässä teoksessa).



KUVIO 1.10. Maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 1990–2017, henkilöä. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.

Vuonna 2017 Suomeen muutti lähes 32 000 henkilöä. Tilastokeskuksen mukaan nettomaahanmuutto (eli maahan- ja maastamuuton erotus) on ollut 2010-luvulla 12–18 000 henkilöä vuosittain ja vuonna 2017 se oli noin 14 800 henkilöä (kuvio 1.10). Maahanmuutto, ja myös maastamuutto, olivat kuitenkin pienempiä kuin vuotta aikaisemmin: maahanmuutto laski vuodesta 2016 yhdeksän prosenttia. Vuonna 2017 muuttovoitto koostui paljolti Euroopan ulkopuolelta tulleista muuttajista – eniten maahanmuuttovoittoa oli Irakista, Syyriasta ja Venäjältä. Maahanmuuttajista oli 78 prosenttia ulkomaan kansalaisia ja maastamuuttajista 59 prosenttia Suomen kansalaisia. (SVT 2018m.)

Kuten tässä luvussa aiemmin mainittiin, vuonna 2017 Suomen suurimmat ulkomaalaistaustaisten taustamaaryhmät olivat entinen Neuvostoliitto ja Viro, seuraavaksi tulevat Irak, Somalia ja entinen Jugoslavia (SVT 2018a). Maahanmuuton taustalla on monia syitä. Kysyttäessä maahanmuuttajilta itseltään syytä Suomeen muuttoon yli puolet sanoo muuton liittyneen perhesyihin, seuraavaksi yleisimpänä syynä mainitaan työ. Muita keskenään suurin piirtein yhtä yleisiä syitä ovat pakolaisuus, opiskelu ja ”muut syyt”. (Sutela & Larja 2015.) Erityisesti ulkomaan kansalaisten maahanmuutto Suomeen on kasvanut voimakkaasti – maasta on sen sijaan 2010-luvulla muuttanut pois enemmän Suomen kansalaisia kuin mitä maahan on tullut. Tilastokeskuksen mukaan vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden Suomen kansalaisten maastamuutto on ollut suurempaa kuin maahanmuutto viime vuosikymmenen aikana ja muuttotappio on kasvanut vuodesta 2009 lähtien. (SVT 2018m.)

Vuonna 2015 Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 477 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden määrän voimakas kasvu johtui vallitse-

vasta pakolaiskriisistä, joka oli suurin toisen maailmansodan jälkeen. Turvapaikanhakijoiden määrä lähes kymmenkertaistui edellisestä vuodesta, jolloin heitä oli 3 600. Turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan monista syistä: esimerkiksi pakoon sotaa, vainoa tai turvattomuutta. Turvapaikanhakija hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta ja heille, joille annetaan kansainvälistä suojelua, myönnetään oleskelulupa. Vuonna 2015 kaksi kolmasosaa turvapaikanhakijoista oli irakilaisia. Lisäksi turvapaikanhakijoita tuli paljon Afganistanista (16 %), Somaliasta (6 %), Syyriasta (3 %) ja Albaniasta (2 %). Suuri osa turvapaikanhakijoista oli miehiä ja 18–34-vuotiaita. Turvapaikanhakijoiden määrä on kuitenkin laskenut selvästi vuoden 2015 jälkeen, sillä vuonna 2017 turvapaikkaa haki Suomesta yhteensä vain 5 046 henkilöä (vuonna 2016 vastaava luku oli 5 646). (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Suomen sisäinen muuttoliike suuntautuu yhtä isompiin ja harvempiin kaupunkikeskuksiin ja maantieteellisesti tarkasteltuna pohjoisesta etelään. Muutos näkyy erityisesti siinä, että väestö ja työpaikat keskittyvät suurimpiin kasvukeskuksiin. Aluetyypistä riippumatta kuntien välinen muuttoliike on kuitenkin ollut vilkasta parinkymmenen viime vuoden aikana. Kaupunkimaisista kunnista on muutettu vilkkaammin kuin taajaan asutuista ja maaseutukunnista, mutta kummankin aluetyypin muuttoliikkeen kehitys on ollut hyvin samanlaista. Maan sisäinen muuttoliike vaihtelee taloudellisten suhdanteiden mukaan, ja esimerkiksi talouden taantuma hillitsi muuttamista vuosina 2008–2009 ja 2013–2014, erityisesti pienten lasten perheissä sekä alle 45-vuotiailla. Kaupunkimaisten kuntien muuttovoittoa kasvattavat myös ulkomaalaistaustaiset, sillä syntyperältään ulkomaalaistaustaisia muuttaa niihin selvästi enemmän kuin niistä pois. Verrattuna kaupunkimaisten kuntien suomalaistaustaisten muuttovoiton suuruuteen, ulkomaalaistaustaisten kokonaismuuttovoitto on ollut kolminkertainen, jopa nelinkertainen. (SVT 2018m.)

Yhteenveto:

Suomen väestö ja sen kehityssuunnat

- Suomessa ajankohtaisia väestörakenteeseen liittyviä kysymyksiä ovat väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen, syntyvyyden aleneminen, nettomaahanmuuton kasvu sekä maan sisäisen muuttoliikkeen suuntautuminen kasvukeskuksiin.
- Suomen väestönkasvu on hidasta, noin puolen prosentin luokkaa vuosittain. Syntyvyys on laskenut ja se laski vuonna 2017 jo seitsemättä vuotta peräkkäin. Vuoden 2017 syntyvyyden mukaan nainen synnyttäisi keskimäärin 1,49 lasta, mikä on kaikkien aikojen matalin luku. Väestönkasvu on nettomaahanmuuton varassa, ja väkiluvun ennustetaan kääntyvän laskuun vuoden 2035 jälkeen.

- Suomi ikääntyy: ikääntyvän väestön osuus kasvaa ja työikäisten osuus pienee. Väestön ikääntyminen on suuri haaste julkisen talouden kestävyydelle, kun työelämän ulkopuolella olevien osuus kasvaa ja työikäistä väestöä on nykyistä vähemmän. Väestön ikääntymisestä johtuen väestöllinen huoltosuhde eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä 100 työikäistä kohden kasvaa tulevana vuosikymmeninä. Vuonna 2017 väestöllinen huoltosuhde oli 60,1.
- Suomalaisten elinikä on pidentynyt ja samalla miesten ja naisten välinen elinajanodotteen ero on kaventunut, vuonna 2017 se oli 5,5 vuotta. Sosioekonomisten ryhmien välillä on suuria eroja kuolleisuudessa.
- Perheiden lukumäärä pieneni vuonna 2017 ensimmäisen kerran perhetilastoinnin aikana, mutta edelleen runsaat neljä miljoonaa suomalaista asuu perheessä. Yleisimmäksi perhetyypiksi on noussut aviopari, jolla ei ole vanhempiansa kanssa asuvia lapsia; siihen kuului vuonna 2017 runsas kolmannes kaikista perheistä. Yhden tai kahden vanhemman lapsiperheitä (eli perheitä, joihin kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi) oli 38,5 prosenttia kaikista perheistä.
- Yksin asuminen on yleistynyt ja yleistyy edelleen. Vuonna 2017 jo 43 prosenttia kaikista asutokunnista oli yhden hengen asutokuntia ja noin 21 prosenttia väestöstä asui yksin, naisista hieman suurempi osuus kuin miehistä. Yksin asuminen on erityisen yleistä iäkkäillä naisilla.
- Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ja osuus koko väestöstä ovat kasvaneet tasaisesti parin viime vuosikymmenen aikana: vuonna 1997 heitä oli vajaat kaksi prosenttia ja vuonna 2017 jo noin seitsemän prosenttia väestöstä. Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus vaihtelee selvästi alueittain.
- Kaupungistumiskehitys jatkuu ja muuttoliike suuntautuu kasvukeskuksiin sekä pohjoisesta etelään. Kuntien väliset muutot ovat silti vilkkaita aluetyypistä riippumatta. Kaupungistumiskehityksellä ja kasvukeskuksiin suuntautuvalla, erityisesti työikäisten, muuttoliikkeellä on merkittäviä alueellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Lähteet

- Fornaro, Paolo (2018): Regional economic disparities in Finland. Etna Muistio 68. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-68.pdf>
- Goldstein, Joshua & Kreyenfeld, Michaela & Jasilioniene, Aiva & Örsal, Deniz Dilan (2013): Fertility reactions to the “Great Recession” in Europe: Recent evidence from order-specific data. *Demographic Research*, 29, 85–104.
- Hiilamo, Heikki (2017): Fertility response to economic recessions in Finland 1991–2015. *Finnish Yearbook of Population Research*, 52, 15–28. <https://doi.org/10.23979/fypr.65254>
- Kalenius, Alekski & Karhunen, Hannu (2018): Koulutustason nousu on pysähtymässä. *Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus* 2.11.2017. Tilastokeskus.
- Kytö, Hannu & Kral-Lezczynska, Monika (2013): Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. *Kunnallissalan kehittämissäätiö*.
- Lehto, Anna-Maija (2009): Naiset valtaavat esimiespaikkoja. *Hyvinvointikatsaus* 3/2009. Tilastokeskus.
- Maahanmuuttovirasto (2017): Tilastot: Turva- paikkahakemukset, <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330/49?start=552&end=563>. Viitattu 12.11.2018.
- Miettinen, Anneli (2015): Perhebarometri 2015. Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. *Katsauksia E49/2015. Väestöliitto* 2015. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/perhebarometri/
- Rotkirch, Anna & Tammsalo, Kristiina & Miettinen, Anneli & Berg, Venla (2017): Perhebarometri 2017. Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. *Väestöliitto* 2017. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/perhebarometri/
- Ruotsalainen, Kaija (2013): Väestö vanhenee, heikkeneekö huoltosuhte? Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html
- Ruotsalainen, Kaija (2016): Vanheneva väestö ja alhainen työllisyys korkean huoltosuhteen taustalla. *Tieto ja trendit* 22.6.2016. Tilastokeskus. <https://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/vanheneva-vaesto-ja-alhainen-tyollisyys-korkean-huoltosuhteen-taustalla/>
- Sobotka, Tomas (2017): Post-transitional fertility: Childbearing postponement and the shift to low and unstable fertility levels. *Vienna Institute of Demography Working Papers*, 1/2017.
- Sotkanet (2018a): Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista, id 324, Asuntokunnat ja asuinolot – tilasto. THL/Tilastokeskus. (10.10.2018).
- Sotkanet (2018b): Ulkomaalaistaustaiset, id 5102, Väestötilasto. THL/Tilastokeskus (17.11.2018)
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018a): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797–5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018b): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–5137. 2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 17.11.2018]. http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018-11-16_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018c): Väestön ennakkotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–8381. heinäkuu 2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vamuu/2018/07/vamuu_2018_07_2018-08-17_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018d): Työssäkäynti [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 18.9.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/2017/02/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018e): Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–3215. 2017. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017-05-25_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018f): Siviilisäädyn muutokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1797–6413. 02. 2016, Liite-taulukko 3. Avioituvuus maakunnittain 2006–2016. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/02/ssaaty_2016_02_2017-11-14_tau_003_fi.html

- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018g): Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–3215. Vuosikatsaus 2016, 7. Yksinasuminen on tyypillisempää naisille. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/perh/2016/02/perh_2016_02_2017-11-24_kat_007_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018h): Väestön koulutusrakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799–4586. 2017. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 13.11.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vkour/2017/vkour_2017_2018-11-02_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018i): Työssäkäynti [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018j): Syntyneet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–2391. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/synt/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018k): Kuolleet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798–2529. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/kuol/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018l): Kuolemansyyt [verkkojulkaisu]. ISSN=1799–5051. 2016, 1. Kuolemansyyt 2016. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 21.11.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ksyyt/2016/ksyyt_2016_2017-12-29_kat_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018m): Muutoliike [verkkojulkaisu]. ISSN=1797–6766. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.9.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/muut/index.html>
- Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015): Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014. 15.10.2015. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html
- Tilastokeskus (2018): PX-Web-tietokannat. Väestö, perheet, 006 – Väestö sukupuolen, iän (1-v.) ja perheaseman mukaan 2005–2017.